

Utbildningsutskottets betänkande 2020/21:UbU17

Bättre studiestöd högre upp i åldrarna

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till lag om ändring i studiestödslagen och förslag till lag om ändring i lagen om studiestartsstöd och föreslår att riksdagen avslår motionsyrkandena.

De förslag som utskottet tillstyrker innebär bl.a. att den övre åldersgränsen för rätt till studiemedel höjs från 56 till 60 år och att nedtrappningen i rätten att låna – den s.k. lånetrappan – ska börja vid 51 år och sluta vid 60 år. Även den övre åldersgränsen för rätt till studiestartsstöd höjs från 56 till 60 år. På motsvarande sätt höjs vissa åldersgränser som rör återbetalning och avskrivning av studielån. Det innebär att återbetalningstiden ska vara 25 år eller det lägre antal år som återstår till utgången av det år då låntagaren fyller 64 år och att tidpunkten för avskrivning av eventuellt kvarstående skuld ska vara utgången av det år då låntagaren fyller 71 år. Därutöver föreslås även att Centrala studiestödsnämnden (CSN) ska få en något utökad möjlighet att efterkontrollera inkomster i de fall årsbeloppet för återbetalning satts ned.

Lagändringarna i fråga om höjd åldersgräns för rätt till studiemedel, höjd ålder i lånetrappan och höjd åldersgräns för rätt till studiestartsstöd föreslås träda i kraft den 1 oktober 2021. Övriga lagändringar föreslås träda i kraft den 1 januari 2022.

I betänkandet finns fyra reservationer (M, SD, V) och ett särskilt yttrande (KD).

Utskottet föreslår att ärendet avgörs trots att det har varit tillgängligt kortare tid än två vardagar före den dag då det behandlas i kammaren.

Behandlade förslag

Proposition 2020/21:122 Bättre studiestöd högre upp i åldrarna.

Fyra yrkanden i följdmotioner (M, SD, V).

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning.....	5
Bakgrund	5
Propositionens huvudsakliga innehåll	5
Utskottets överväganden.....	7
Lagförslaget i fråga om ändring i studiestödslagen	7
Utskottets ställningstagande.....	16
Lagförslaget i fråga om ändring i lagen om studiestartsstöd	18
Utskottets ställningstagande.....	19
Utredning om studiestödssystemet	20
Utskottets ställningstagande.....	20
Åldersgränserna inom studiestödssystemet	21
Utskottets ställningstagande.....	21
Reservationer	22
1. Lagförslaget i fråga om ändring i studiestödslagen, punkt 1 (V).....	22
2. Lagförslaget i fråga om ändring i lagen om studiestartsstöd, punkt 2 (SD).....	23
3. Utredning om studiestödssystemet, punkt 3 (M)	23
4. Åldersgränserna inom studiestödssystemet, punkt 4 (SD).....	24
Särskilt yttrande	26
Lagförslaget i fråga om ändring i studiestödslagen, punkt 1 (KD).....	26
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	27
Propositionen	27
Följdmotionerna	27
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	28

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Lagförslaget i fråga om ändring i studiestödslagen

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395).

Därmed bifaller riksdagen proposition 2020/21:122 punkt 1 och avslår motion

2020/21:3907 av Daniel Riazat m.fl. (V).

Reservation 1 (V)

2. Lagförslaget i fråga om ändring i lagen om studiestartsstöd

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2017:527) om studiestartsstöd.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2020/21:122 punkt 2 och avslår motion

2020/21:3890 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 2.

Reservation 2 (SD)

3. Utredning om studiestödssystemet

Riksdagen avslår motion

2020/21:3920 av Kristina Axén Olin m.fl. (M).

Reservation 3 (M)

4. Åldersgränserna inom studiestödssystemet

Riksdagen avslår motion

2020/21:3890 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 1.

Reservation 4 (SD)

Utskottet föreslår att ärendet avgörs trots att det har varit tillgängligt kortare tid än två vardagar före den dag då det behandlas.

Stockholm den 20 maj 2021

På utbildningsutskottets vägnar

Gunilla Svantorp

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Gunilla Svantorp (S), Roger Haddad (L), Kristina Axén Olin (M), Pia Nilsson (S), Lars Püss (M), Caroline Helmersson Olsson (S), Fredrik Christensson (C), Daniel Riazat (V), Marie-Louise Hänel Sandström (M), Robert Stenkvist (SD), Linus Sköld (S), Christian Carlsson (KD), Tomas Kronståhl (S), Michael Rubbestad (SD), Annika Hirvonen (MP), Maria Nilsson (L) och Jörgen Grubb (SD).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Den 29 april 2019 beslutade regeringen att en utredare skulle biträda Utbildningsdepartementet med att ta fram förslag till åtgärder inom studiemedelssystemet för att främja omställning och vidareutbildning högre upp i åldrarna (U2019:A). Uppdraget redovisades i promemorian Bättre studiestöd till äldre (U2019/04318). Promemorian har remissbehandlats och inkomna remissyttranden finns tillgängliga inom Utbildningsdepartementet (U2019/04318).

I propositionen behandlas promemorians förslag i de delar som avser höjda åldersgränser för rätt till studiemedel och studiestartsstöd samt ändrade återbetalningsregler. Under beredningen har en fråga uppkommit om att ge CSN en något utökad möjlighet att efterkontrollera inkomster i de fall årsbeloppet för återbetalning har satts ned.

Bakgrund

Förslagen bygger på en överenskommelse mellan regeringspartierna, Centerpartiet och Liberalerna. Överenskommelsen har sin grund i den sakpolitiska överenskommelsen mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet, det s.k. januariavtalet. Av januariavtalet framgår att möjligheten att vidareutbilda sig eller omskola sig högre upp i åldrarna ska utökas och att det ska ges mer generösa villkor för detta inom studiemedelssystemet. I januariavtalet anges också budgetpropositionen för 2021 som tidsgräns.

Regeringen lämnade i budgetpropositionen för 2021 förslag om att medel ska avsättas för höjda åldersgränser för rätt till studiemedel och studiestartsstöd och om ändrade återbetalningsregler. Riksdagen beslutade den 16 december i enlighet med regeringens förslag (prop. 2020/21:1, bet. 2020/21:UbU2, rskr. 2020/21:147).

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslår regeringen att åldersgränser inom studiestödssystemet höjs för att bl.a. anpassas till en förändrad arbetsmarknad och justerade pensionsrelaterade åldersgränser. Ändringarna ska bidra till att möjliggöra ett längre yrkesliv och minska risken för personer att hamna i arbetslöshet.

Regeringen föreslår att den övre åldersgränsen för rätt till studiemedel höjs från 56 till 60 år och att nedtrappningen i rätten att låna (den s.k. lånetrappan) ska börja vid 51 år och sluta vid 60 år. Även den övre åldersgränsen för rätt till studiestartsstöd höjs från 56 till 60 år. Regeringen föreslår också att vissa

åldersgränser som rör återbetalning och avskrivning av studielån höjs på motsvarande sätt. Det innebär att återbetalningstiden ska vara 25 år eller det lägre antal år som återstår till utgången av det år då låntagaren fyller 64 år och att tidpunkten för avskrivning av eventuellt kvarstående skuld ska vara utgången av det år då låntagaren fyller 71 år. I propositionen föreslås även att Centrala studiestödsnämnden (CSN) ges en något utökad möjlighet att efterkontrollera inkomster i de fall årsbeloppet för återbetalning satts ned.

I propositionen lämnas förslag till de lagändringar som behövs i studiestödslagen (1999:1395) och lagen (2017:527) om studiestartsstöd.

Lagändringarna i fråga om höjd åldersgräns för rätt till studiemedel, höjd ålder i lånetrappan och höjd åldersgräns för rätt till studiestartsstöd föreslås träda i kraft den 1 oktober 2021. Övriga lagändringar föreslås träda i kraft den 1 januari 2022.

Utskottets överväganden

Inledning

Betänkandet är disponerat så att utskottet inleder med att behandla regeringens lagförslag och bedömningar och två motionsyrkanden som yrkar avslag på delar av regeringens lagförslag. Därefter behandlas två motionsyrkanden som innehåller förslag på tillkännagivanden till regeringen i frågor som anknyter till lagförslagen.

Lagförslaget i fråga om ändring i studiestödslagen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i studiestödslagen. Ändringarna innebär i huvudsak att den övre åldersgränsen för rätt till studiemedel höjs från 56 till 60 år och att nedtrappningen i rätten att låna börjar vid 51 år och slutar vid 60 år. Åldersgränsen för återbetalning av studielån höjs till utgången av det år då låntagaren fyller 64 år och eventuellt kvarstående skuld och återkrav skrivs av vid 71 år. Vidare får CSN en utökad möjlighet att efterkontrollera inkomster. Därmed avslås en motion som yrkar avslag på propositionen i den del förslaget avser höjd avskrivningsålder från 67 år till 71 år.

Jämför reservation 1 (V) och det särskilda yttrandet (KD).

Propositionen

Bakgrund

Ökat behov av studiestöd för att främja omställning och vidareutbildning högre upp i åldrarna

Enligt regeringen medför en förändrad arbetsmarknad, ökad medellivslängd och justerade pensionsrelaterade åldersgränser att fler kommer att behöva utbilda sig högre upp i åldrarna. Behovet av omställning och vidareutbildning har aktualiserats ytterligare i en tid när coronaviruset som orsakar sjukdomen covid-19 slår mot arbetsmarknaden. För att utbildning ska vara ett möjligt alternativ krävs också att den som vill eller behöver studera har möjlighet att finansiera studierna.

Vidare framför regeringen att en ökad medellivslängd i kombination med en minskad befolkning i förvärvsaktiv ålder leder till behov av ett förlängt arbetsliv. Riksdagen har mot bakgrund av detta beslutat om en ny s.k. riktålder för pension, i enlighet med propositionen En riktålder för höjda pensioner och

följsamhet till ett längre liv (prop. 2018/19:133, bet. 2019/20:SfU5, rskr. 2019/20:10). Förslagen i propositionen byggde på Pensionsgruppens överenskommelse från den 14 december 2017. Beslutet innebar att det i socialförsäkringsbalken infördes ett nytt åldersbegrepp, benämnt riktålder för pension. Avsikten är att riktåldern på sikt ska styra de pensionsrelaterade åldersgränserna i pensionssystemet och angränsande trygghetssystem. Riktålderns främsta syfte är att ersätta dagens starka 65-årsnorm genom att anpassa de pensionsrelaterade åldersgränserna till den ökande medellivslängden. Riktåldern beräknas fr.o.m. 2020, men tillämpas först 2026. Vidare är åldersgränsen för när inkomstgrundad ålderspension tidigast kan lämnas höjd från 61 till 62 år fr.o.m. 2020.

Riksdagen har även beslutat om en ny ålder för anställningsskyddet, som förlängs tills arbetstagaren fyllt 69 år (prop. 2018/19:91, bet. 2018/19:AU12, rskr. 2018/19:276). Beslutet innebar att arbetstagens anställningsskydd förlängs genom ändringar i lagen (1982:80) om anställningsskydd. Förändringarna av anställningsskyddet ska ske stegvis. Den 1 januari 2020 höjdes åldersgränsen för rätt att kvarstå i anställning till 68 år. Den 1 januari 2023 höjs denna åldersgräns ytterligare, till 69 år. I propositionen framfördes även att åtgärder bör vidtas inom utbildningssystemet för att ge bättre möjlighet till ett hållbart arbetsliv. Förslagen bygger på Pensionsgruppens överenskommelse den 14 december 2017.

Vidare har Förhandlings- och samverkansrådet PTK, IF Metall, Kommunalarbetareförbundet och Svenskt Näringsliv ingått en principöverenskommelse om trygghet, omställning och anställningsskydd som bl.a. innebär att det ska införas ett nytt och parallellt offentligt studiestöd. En utredare har fått i uppdrag att biträda Utbildningsdepartementet med att lämna förslag till hur principöverenskommelsen ska genomföras i linje med parternas förslag i denna del (U2021/00138). Uppdraget ska redovisas genom att publiceras i Departementsserien (Ds) senast den 15 maj 2021. Därefter fortgår ett arbete för att förslagen ska kunna beslutas och träda i kraft före halvårsskiftet 2022.

Anpassade åldersgränser och återbetalningsregler

Även om efterfrågan på studiestöd generellt sett minskar med stigande ålder har efterfrågan på utbildning och studiestöd ökat i åldersgruppen 47 år eller äldre. Dagens studiestödssystem ger de allra flesta ekonomiska möjligheter att studera. Samtidigt finns det enligt regeringen behov av att anpassa regelverket till den ökade efterfrågan på utbildning och studiestöd, en förändrad arbetsmarknad och ändrade pensionsbestämmelser. Mot den bakgrunden behöver åldersgränserna inom studiestödssystemet höjas. Om studielån lämnas högre upp i åldrarna finns det enligt regeringen behov av att även anpassa återbetalningsreglerna så att de ger möjlighet för låntagarna att återbetala sina studieskulder.

Gällande rätt

Studiemedel

Studiemedel består av en bidragsdel och en lånedel och får lämnas till studerande på eftergymnasial nivå och till vuxna studerande på grundläggande och gymnasial nivå. Studiebidraget är skattefritt och pensionsgrundande.

Studiemedel kan lämnas under olika lång tid beroende på utbildningsnivån och den studerandes utbildningsbakgrund. Den tid (antal veckor) som studiemedel får lämnas för regleras i 3 kap. 8 § studiestödslagen.

Åldersbegränsningar

Rätten till studiemedel begränsas av två övre åldersgränser. Den ena åldersgränsen innebär att studiemedel får lämnas längst t.o.m. det kalenderår då den studerande fyller 56 år (3 kap. 3 § studiestödslagen). Den andra åldersgränsen innebär att rätten att ta studielån begränsas fr.o.m. det kalenderår då den studerande fyller 47 år. Rätten att låna begränsas enligt en s.k. lånetrappa som innebär att rätten att låna minskas med 20 veckor per år fr.o.m. 47 års ålder (3 kap. 9 § studiestödslagen).

Det antal veckor som den studerande tidigare har haft studielån ska räknas in i det sammanlagda antalet veckor. Det gäller dock inte studielån som har lämnats för studier på grundskolenivå. Därutöver ska hälften av antalet veckor räknas in för studielån som har lämnats för studier på gymnasial nivå. Studielån som har betalats tillbaka eller skrivits av ska inte beaktas vid beräkningen av antal veckor med rätt till studielån (3 kap. 9 § andra och tredje stycket).

Återbetalning av lån

Studiestödssystemet har ändrats flera gånger och för närvarande sker återbetalning i tre olika återbetalningssystem parallellt: återbetalningspliktiga studiemedel tagna före 1989, studielån tagna under perioden den 1 januari 1989–30 juni 2001 samt annuitetslån tagna efter den 30 juni 2001. Den som har lån i mer än ett system kan på olika sätt sammanföra dessa. I varje system finns det särskilda återbetalnings- och trygghetsregler som under vissa förutsättningar kan ge möjlighet till bl.a. nedsättning av årsbeloppet och avskrivning av studielån. Återbetalning av studielån regleras i studiestödslagens 4 kapitel och i studiestödsförordningens (2000:655) 4 kapitel.

Lån som har tagits för studier som påbörjats efter den 30 juni 2001 är ett så kallat annuitetslån. Återbetalning inom nuvarande system påbörjas det kalenderår som kommer tidigast sex månader efter det att låntagaren senast fick studiestöd. Återbetalningstiden är normalt 25 år eller det lägre antal år som återstår till utgången av det år då låntagaren fyller 60 år. Nya lån som tas under återbetalningstiden ska läggas samman med tidigare tagna lån (4 kap. 3–5 §§ studiestödslagen).

När återbetalningstiden är slut ska eventuell resterande skuld betalas under det följande året. Till följd av bestämmelserna om nedsättning – som innebär att årsbeloppet kan minskas helt eller delvis (4 kap. 12–15 §§) – kan dock

återbetalningen pågå ytterligare en tid, som längst till utgången av det år då låntagaren fyller 67 år (4 kap. 21 § studiestödslagen). Eventuella kvarstående studielån skrivs av vid utgången av det år då låntagaren fyller 67 år eller vid dödsfall. Betalningsskyldigheten kvarstår dock för årsbelopp för de tre senaste åren som har förfallit till betalning. Om det finns synnerliga skäl, får dock också sådana årsbelopp skrivas av (4 kap. 25 § första stycket studiestödslagen). Synnerliga skäl kan t.ex. vara att låntagaren under studietiden fått en skada som uppenbarligen har hindrat att utbildningen fullföljs eller att låntagaren bedöms ha en mer varaktigt nedsatt betalningsförmåga på grund av sjukdom eller handikapp (prop. 1999/2000:10 s. 123). Andra omständigheter som kan leda till avskrivning av hela eller delar av studieskulden är att låntagaren avlider eller har hel sjukersättning och låg inkomst.

Studiestöd som har betalats ut felaktigt eller med ett för högt belopp ska krävas tillbaka. En återkravsfordran bevakas fram till utgången av det år den återkravsskyldige fyller 67 år, därefter skrivs fordran av (5 kap. 6 §§ studiestödslagen).

Regeringens förslag och bedömningar

Höjda åldersgränser

Regeringen föreslår att den övre åldersgränsen för rätt till studiemedel ska höjas från 56 år till 60 år. Nedtrappningen i rätten att låna inom studiemedelssystemet ska ske mellan 51 och 60 års ålder.

Åldersgränserna för rätt till studiemedel höjdes senast den 1 juli 2014 (prop. 2013/14:1). Enligt regeringen bör åldersgränserna nu höjas ytterligare för att anpassa studiestödssystemet till den ökade efterfrågan på utbildning och studiestöd, en förändrad arbetsmarknad och justerade pensionsrelaterade åldersgränser. Höjningen bör utgå från de behov som finns, samtidigt som det bör återstå tillräckligt lång tid av arbetslivet för att subventionen ska vara berättigad. Det är också viktigt att skuldsättningen för personer högre upp i åldrarna inte blir för betungande och att principen om att lån ska betalas tillbaka upprätthålls.

Regeringen konstaterar att skälen i dag är svaga för en högre åldersgräns än 60 år. Det finns uppgifter om att intresset för studier, och därmed behovet av studiestöd, avtar för personer som är 61 år eller äldre. Enligt regeringens bedömning finns det i dag inte något tydligt samhälleligt behov av att finansiera studier efter 60 års ålder. Trots de justerade åldersgränserna i pensionssystemet bedöms den återstående tiden i yrkeslivet vara för kort för att motivera en åldersgräns som ligger högre upp i åren. Denna bedömning bör enligt regeringen stå sig även när de planerade ändringarna på pensionsområdet genomförs. Vidare skulle en ytterligare höjning enligt regeringens bedömning riskera att bidra till ökad skuldsättningsproblematik hos äldre studerande. Det är även viktigt att statens kostnader för avskrivningar inte ökar. Med hänsyn till detta bedömer regeringen att de föreslagna begränsningarna även kan anses vara förenliga med EU-rätten.

Regeringen anser således att den övre åldersgränsen för rätt till studiemedel bör höjas från 56 till 60 år, vilket innebär att studiemedel får lämnas längst t.o.m. det kalenderår då den studerande fyller 60 år. En sådan höjning ger många personer möjlighet att finansiera studier högre upp i åldrarna och därmed möjlighet att förlänga sitt yrkesliv.

En utgångspunkt i studiemedelssystemet är att lån ska återbetalas i sin helhet (prop. 1999/2000:10 s. 97). Lånetrappan, som begränsar möjligheten att ta studielån fr.o.m. en viss ålder, bidrar till att motverka alltför hög skuldsättning för personer högre upp i åldrarna och till att upprätthålla principen om att lån ska betalas tillbaka. Regeringen anser att åldersgränserna för nedtrappningen i rätten att låna bör justeras och flyttas fram på ett sätt som motsvarar höjningen av den övre åldersgränsen för rätt till studiemedel, dvs. med fyra år. Det innebär att nedtrappningen i rätten att låna inom studiemedelssystemet bör ske mellan 51 och 60 år. Rätten att låna minskas då med 20 veckor per år fr.o.m. det kalenderår då den studerande fyller 51 år.

Anpassade återbetalningsregler

Regeringen föreslår att den åldersgräns som gäller för den ordinarie återbetalningen ska höjas. Återbetalningstiden ska vara 25 år eller det lägre antal år som återstår till utgången av det år då låntagaren fyller 64 år. Regeringen föreslår även att betalning av eventuell resterande skuld ska pågå till dess full återbetalning har skett, dock längst till utgången av det år då låntagaren fyller 71 år. Studielån och återkrav som inte har betalats vid utgången av det år då låntagaren fyller 71 år ska skrivas av.

Enligt nuvarande bestämmelser är återbetalningstiden 25 år eller det lägre antal år som återstår till utgången av det år då låntagaren fyller 60 år (4 kap. 4 § studiestödslagen). Om åldersgränsen för rätt till studielån höjs till 60 år är det, anför regeringen, inte rimligt att hela studieskulden ska betalas inom något år efter avslutade studier, eller att låntagaren ska behöva förlita sig på trygghetsreglerna inom studiemedelssystemet. Regeringen anser att det bör finnas en jämvikt mellan utlåning och återbetalning och en realistisk möjlighet till återbetalning. Som en konsekvens av ändringarna i rätten till studiestöd bör därför åldersgränsen för den ordinarie återbetalningstiden höjas lika mycket som den övre åldersgränsen för studiemedel, dvs. med fyra år. Det innebär att återbetalningstiden normalt bör vara 25 år eller det lägre antal år som återstår till utgången av det år då låntagaren fyller 64 år. Principen om att lån ska återbetalas fullt ut bör enligt regeringen fortsätta att gälla.

De föreslagna ändringarna medför att två olika lydelse av 4 kap. 4, 21 och 25 §§ studiestödslagen kommer att tillämpas parallellt under lång tid. Regeringen bedömer dock att det inte bör leda till problem vid tillämpningen: CSN och domstolarna bör, som vid andra lagändringar, kunna avgöra vilken bestämmelse som är tillämplig i vilken situation. Detta medför vissa justeringar i övergångsbestämmelserna.

När det gäller förslaget om betalning och avskrivning av eventuell resterande skuld anför regeringen följande. När den ordinarie tiden för

återbetalning av studielån är slut kan det finnas en kvarstående skuld på grund av att årsbelopp har satts ned. Den resterande skulden ska då betalas under det följande året (4 kap. 21 § första stycket studiestödslagen). Till följd av bestämmelserna om nedsättning kan dock återbetalningen pågå ytterligare en tid, enligt nu gällande rätt som längst till utgången av det år då låntagaren fyller 67 år (4 kap. 21 § tredje stycket studiestödslagen).

Enligt regeringens uppfattning är det viktigt att den nuvarande jämvikten mellan utlåning och återbetalning bevaras. Den höjda åldersgränsen för rätt till studiemedel som föreslås i propositionen bör därför åtföljas av höjd ålder för betalning av återstående skuld med motsvarande antal år. Vidare framför regeringen att utgångspunkten i det nuvarande systemet är att studielån i princip alltid ska betalas tillbaka och att den enskildes ansvar för upptagna lån bör vara tydligt (prop. 1999/2000:10 s. 97 och 119). Eventuella kvarstående studielån skrivs i dag av vid utgången av det år då låntagaren fyller 67 år eller vid dödsfall. Betalningsskyldigheten kvarstår dock för årsbelopp för de tre senaste åren som har förfallit till betalning (4 kap. 25 §). Enligt regeringen bör en möjlighet till höjda åldersgränser för studiestöd och anpassade återbetalningsregler åtföljas av ändrade avskrivningsregler för att inte riskera att statens kostnader för avskrivningar ökar. Regeringen anser vidare att det även framöver bör tas hänsyn till den återbetalningsskyldiges förmåga att betala tillbaka sina skulder och att nuvarande trygghetsregler, t.ex. i form av möjligheter till nedsättning av årsbeloppet, därför bör vara oförändrade. Om nedsättning sker, bör på samma sätt som i dag återstående del av skulden betalas av varje år med ett nedsatt belopp, till dess att avskrivning sker.

Mot denna bakgrund anser regeringen att det är lämpligt att höja åldern för när lån ska skrivas av med fyra år, vilket innebär att studielån som inte har betalats vid utgången av det år då låntagaren fyller 71 år bör skrivas av. Studielån bör även fortsättningsvis skrivas av om låntagaren avlider eller har hel sjukersättning och inkomst under en viss nivå eller om det finns andra synnerliga skäl.

En fordran som har uppkommit på grund av att studiestöd har krävts tillbaka ska i dag bevakas fram till utgången av det år då den återbetalningsskyldige fyller 67 år. Därefter skrivs fordran av. Bestämmelserna om bevakning av en fordran på återkrav följer därmed reglerna för återbetalning och avskrivning av lån. De ändringar som regeringen föreslår bör därför åtföljas av motsvarande ändring när det gäller avskrivning av återkrav. Regeringen föreslår således att en fordran på återkrav ska bevakas till utgången av det år den återbetalningsskyldige fyller 71 år och därefter skrivas av.

En mer ändamålsenlig efterkontroll av inkomster

Regeringen föreslår att betalningsskyldigheten för årsbelopp som avser de tre sista åren före åldersavskrivning som utgångspunkt alltid ska stå kvar. CSN ska i och med det alltid ha möjlighet till efterkontroll av inkomster i de fall ett

årsbelopp har blivit nedsatt något av de tre sista betalningsåren före åldersavskrivning.

Regeringen anger bl.a. följande skäl för sitt förslag. Återbetalning av studielån sker för närvarande enligt tre parallella system. Förslagen i propositionen medför att återbetalning framöver kommer att ske enligt fyra parallella system. Enligt nuvarande bestämmelser ska de studielån som inte har betalats vid utgången av det år då låntagaren fyller 67 år skrivas av (4 kap. 25 §). För de två äldre återbetalningssystemen gäller, på grund av övergångsbestämmelser, att avskrivning sker i samband med att låntagaren fyller 65 år. I fråga om de studielån som tas enligt de nya bestämmelserna föreslås att avskrivningen sker vid utgången av det år då låntagaren fyller 71 år. Från huvudregeln om åldersavskrivning finns i alla tre nu tillämpade återbetalningssystem undantag för de årsbelopp som avser de tre senaste kalenderåren före avskrivningen.

I alla tre återbetalningssystemen, och även det nya, finns trygghetsregler som innebär att låntagare under vissa förutsättningar har rätt att få årsbeloppet nedsatt på grund av låg inkomst. De uppgifter som låntagaren lämnar vid ansökan om nedsättning ligger utan särskild prövning till grund för ett preliminärt årsbelopp. CSN gör två år senare en avstämning och jämför de inkomstuppgifter som lämnats med det fastställda underlaget för att ta ut skatt eller avgift. Om avstämningen visar att låntagaren har betalat ett för lågt belopp ska mellanskillnaden betalas i efterhand (4 kap. 17 § studiestödslagen). En tilläggsavgift tillkommer på mellanskillnaden (4 kap. 5 § studiestödsförordningen).

CSN har i sitt remissvar framhållit att ordalydelsen i 4 kap. 25 § studiestödslagen medför att de låntagare som har haft nedsättning de två sista åren före åldersavskrivning får hela sin återstående skuld avskriven innan efterkontroll har hunnit ske. CSN har påpekat att myndighetens efterkontroll inte fungerar som lagstiftaren har avsett när det gäller de två sista åren innan ordinarie åldersavskrivning, eftersom dessa låntagare kan undgå den efterkontroll som annars sker efter nedsättning. Enligt CSN:s uppfattning harmonierar alltså inte bestämmelserna om efterkontroll av inkomster med bestämmelserna om åldersavskrivning. Regeringen delar den uppfattningen.

Enligt regeringen bör CSN ha möjlighet att efterkontrollera inkomsterna hos samtliga låntagare så att återbetalningen av studielån blir så rättssäker och effektiv som möjligt. Det innebär att CSN i praktiken även bör kunna efterkontrollera inkomsten för låntagare som har haft nedsättning något av de två sista åren före åldersavskrivning. För att det ska vara möjligt bör studiestödslagen ändras så att betalningsskyldigheten för årsbelopp som avser de tre senaste kalenderåren före åldersavskrivning ska kvarstå för samtliga låntagare. Den föreslagna ändringen bidrar enligt regeringen till att öka legitimiteten i systemet samt motverkar att felaktiga uppgifter lämnas och att låntagare undandrar sig betalningsskyldighet.

Mot denna bakgrund föreslår regeringen att det bör göras en lagändring som innebär att betalningsskyldigheten för årsbeloppen som avser de tre sista åren

före åldersavskrivning som utgångspunkt alltid står kvar. I praktiken medger detta att den kvarstående betalningsskyldigheten påverkas av att CSN efterkontrollerar inkomsterna även i de fall ett årsbelopp har blivit nedsatt något av de sista åren före avskrivningen. Efterkontroll av inkomster bör alltså i dessa fall kunna äga rum efter tidpunkten för ordinarie åldersavskrivning.

För att ändringen ska få önskvärd effekt är det av stor betydelse att den nya bestämmelsen omfattar både befintliga och nytillkommande låntagare. Detta förutsätter såväl en ändring i övergångsbestämmelserna till studiestödslagen som en särskild övergångsbestämmelse till den föreslagna ändringslagen.

Sammanläggning av nya lån och ändrade betalningsvillkor

Regeringen föreslår att studielån som har tagits enligt de nya återbetalningsvillkoren ska läggas samman med studielån som tagits inom samma system. De ska inte kunna läggas samman med äldre lån. Ändrade betalningsvillkor erbjuds för alla med äldre lånetyper som tar nya studielån.

Enligt nuvarande bestämmelser ska nya lån som tas under återbetalningstiden läggas samman med tidigare tagna lån (4 kap. 5 § studiestödslagen). Det har bl.a. betydelse för om en ny återbetalningstid ska bestämmas. Regeringen framhåller i skälen för sitt förslag att samma bestämmelse även bör gälla för studielån som tas enligt de nya återbetalningsvillkoren. Däremot bör lån tagna enligt de nya återbetalningsvillkoren inte läggas samman med lån som tagits enligt tidigare återbetalningsvillkor. Detta är, framför regeringen, något som kan regleras i övergångsbestämmelser. Den i promemorian valda lösningen att låta det komma till uttryck i den materiella bestämmelsen innebär dock att regleringen blir tydligare för tillämparen. Remissinstanserna har inte invänt mot förslaget. Regeringens förslag ansluter därför till detta. Regeringen föreslår därmed att det i bestämmelsen om sammanläggning av studielån som tagits inom samma system preciseras att en sammanläggning ska ske om lånen har samma villkor för beräkning av återbetalningstid och för avskrivning på grund av låntagarens ålder. Det innebär att det inte bör vara möjligt att lägga samman de nya lånen med äldre på begäran av låntagaren, utan låntagaren ska i stället kunna välja att ändra betalningsvillkoren för det äldre lånet så att de överensstämmer med villkoren för det nya.

Låntagare som har återbetalningspliktiga studiemedel tagna före 1989 eller studielån tagna mellan 1989 och den 30 juni 2001 kan begära att få ändra betalningsvillkoren och betala tillbaka helt enligt nuvarande bestämmelser. Det innebär att en ny återbetalningstid och ett nytt årligt belopp bestäms (punkt 9 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till studiestödslagen).

Enligt regeringen är det troligt att många av de låntagare som har lån som avser tiden före den 1 januari 2022 och som tar nya studielån för tid fr.o.m. den 1 januari 2022 har önskemål om att ändra betalningsvillkoren för de äldre lånen. Regeringen anger flera skäl till att ge låntagare möjlighet till ändrade betalningsvillkor, bl.a. att de nu föreslagna höjda åldersgränserna kan innebära att årsbeloppen blir lägre och mer förmånliga (se vidare s. 30 i propositionen).

Regeringen bedömer vidare att låntagare som har äldre lån men inte tar lån inom det nya systemet inte har behov av att ändra betalningsvillkoren. Möjligheten till ändring av betalningsvillkoren för äldre lån bör regleras i en övergångsbestämmelse till den föreslagna ändringslagen. Regeringen anser även att det är viktigt att låntagare får så tydliga uppgifter om vilka villkor som gäller att de kan fatta välgrundade beslut.

Den som har beviljats återbetalningspliktiga studiemedel eller äldre studielån samt studielån enligt nuvarande bestämmelser kan begära att lånen läggs samman. Det sammanlagda lånet ska återbetalas enligt nuvarande bestämmelser, men i fråga om nedsättning och avskrivning gäller fortfarande de äldre bestämmelserna i den del som avser de äldre lånen (punkt 10 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till studiestödslagen). Det finns inget förslag om att ändra möjligheten till sammanläggning i dessa fall.

Bestämmelserna för avskrivning och nedsättning skiljer sig åt mellan de olika lånesystemen. Regeringen bedömer att det skulle bli alltför komplicerat att lägga samman lån som tas enligt de nya bestämmelser som föreslås med lån tagna i något av de tidigare lånesystemen. Regeringen föreslår därför att det inte ska vara möjligt att lägga samman lån i dessa fall.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringen föreslår att lagändringarna i fråga om höjd övre åldersgräns för rätt till studiemedel och i fråga om höjd ålder i lånetrappan ska träda i kraft den 1 oktober 2021 och tillämpas första gången för studiestöd som lämnas för tid fr.o.m. den 1 januari 2022. Övriga lagändringar ska träda i kraft den 1 januari 2022. För studiemedel som avser tid före den 1 januari 2022 ska fortfarande äldre föreskrifter om beviljande och återkrav gälla. För studielån som har lämnats före den 1 januari 2022 ska fortfarande äldre föreskrifter om återbetalning gälla. Den ändrade bestämmelsen om kvarstående betalningsskyldighet för årsbelopp, som utökar möjligheten till efterkontroll av inkomster hos låntagare, ska dock tillämpas även i fråga om äldre studielån när avskrivning sker efter ikraftträdandet.

Regeringen framför i propositionen att den anser att det är angeläget att ändringarna träder i kraft så snart som möjligt eftersom en förändrad arbetsmarknad, ökad medellivslängd och justerade pensionsrelaterade åldersgränser gör att fler kommer att behöva utbilda sig genom hela arbetslivet. För att förslagen ska kunna genomföras krävs dock att CSN får en rimlig tid för att anpassa sina rutiner och system och tid för att informera studerande om de nya villkoren.

De ändrade bestämmelserna om återbetalning och avskrivning bör enligt regeringen tillämpas enbart i fråga om nya lån. För att de inte ska få retroaktiv verkan behöver det föreskrivas att äldre bestämmelser fortfarande gäller i fråga om lån som har lämnats, dvs. betalats ut, före ikraftträdandet. Ändringen av bestämmelsen om kvarstående betalningsskyldighet för årsbelopp vid avskrivning utökar i praktiken möjligheten att efterkontrollera inkomster hos låntagare. För att ändringen ska få önskvärd effekt inom CSN:s

återbetalningsverksamhet är det av stor betydelse att den nya lydelsen av bestämmelsen gäller både befintliga och ny tillkommande låntagare. Regeringen föreslår därför att ändringen även ska gälla för studielån som har lämnats för tid före ikraftträdandet. Att ändringen ska gälla i fråga om lån som lämnats enligt nuvarande bestämmelser bör regleras i en övergångsbestämmelse till den ändringslag som föreslås. Att ändringen också ska tillämpas i fråga om äldre studielån (tagna under perioden den 1 januari 1989–30 juni 2001) bör i stället regleras genom en ändring i övergångsbestämmelserna till studiestödslagen.

Motionen

I kommittémotion 2020/21:3907 av Daniel Riazat m.fl. (V) föreslår motionärerna att riksdagen ska avslå proposition 2020/21:122 Bättre studiestöd högre upp i åldrarna punkt 1, i den del förslaget avser höjd avskrivningsålder från 67 år till 71 år. Enligt motionärerna påverkar en höjd avskrivningsålder främst personer som har låga inkomster och som inte klarar av att betala av sina studielån inom den utsatta tiden. Förslaget om höjd avskrivningsålder kommer även att hindra människor att studera och omskola sig till lågavlönade bristyrken inom välfärden.

Utskottets ställningstagande

En förändrad arbetsmarknad, ökad medellivslängd och höjd riktålder för pension bidrar till ett ökat behov av omställning och vidareutbildning högre upp i åldrarna. Detta ställer krav på ändringar i studiestödssystemet som gör det möjligt att finansiera studier högre upp i åren. Utskottet välkomnar de förslag om höjda åldersgränser och ändrade återbetalningsregler som regeringen lämnar i propositionen.

Mot denna bakgrund ställer sig utskottet bakom regeringens förslag om att höja åldersgränsen för rätt till studiemedel från 56 till 60 år. Enligt regeringen finns det inte i dag något tydligt samhälleligt behov av att finansiera studier efter 60 års ålder. Därutöver är det viktigt att det efter en höjning av åldersgränsen återstår så pass lång tid av arbetslivet att den subvention som studiestödet innebär är berättigad och att skuldsättningen inte blir alltför betungande för äldre personer. Det är även viktigt att statens kostnader för avskrivningar inte ökar samt att principen om att lån ska betalas tillbaka upprätthålls. Utskottet instämmer i denna bedömning och anser att en höjning av åldersgränsen för rätt till studiemedel till 60 år är väl avvägd. Detsamma gäller regeringens förslag om att justera åldersgränserna för nedtrappningen i rätten att låna (den s.k. lånetrappan).

Som en konsekvens av ändringarna i rätten till studiestöd har regeringen dessutom föreslagit att även den åldersgräns som gäller för den ordinarie återbetalningstiden ska höjas med fyra år. Utskottet instämmer i att det bör

finnas en jämvikt mellan utlåning och återbetalning och en realistisk möjlighet för låntagarna att betala tillbaka på lånet.

Åldersgränsen för avskrivning ska enligt regeringen höjas med fyra år. Förslaget innebär att betalning av den eventuella resterande skuld som återstår efter utgången av det år då låntagaren fyller 64 år ska pågå tills full återbetalning har skett, som längst till utgången av det år då låntagaren fyller 71 år då återstående skuld och återkrav ska skrivas av.

Utgångspunkten i studiemedelssystemet är att studielån i princip alltid ska betalas tillbaka och att den enskildes ansvar för upptagna lån ska vara tydligt. Som nämnts ovan instämmer utskottet i regeringens uppfattning att den nuvarande jämvikten mellan utlåning och återbetalning bör bevaras och i att åldersgränsen för betalning av återstående skuld därmed ska höjas. Utskottet ställer sig därmed även bakom regeringens förslag om att höja åldersgränsen för när studielån ska skrivas av och att åldersgränsen för att bevaka fordran på återkrav bör höjas till 71 år. Vidare instämmer utskottet i regeringens bedömning att det även framöver bör tas hänsyn till den återbetalnings-skyldiges förmåga till återbetalning och att nuvarande trygghetsregler, t.ex. i form av möjligheter till nedsättning av årsbeloppet, bör vara oförändrade.

Mot denna bakgrund anser utskottet att det motionsyrkande som yrkar avslag på förslaget om höjd avskrivningsålder bör avslås. Utskottet är medvetet om att den höjda åldern för avskrivning kan komma att medföra att fler pensionärer med begränsad betalningsförmåga i fortsättningen behöver betala på sina studielån. Som redan nämnts kvarstår dock möjligheten till nedsättning av årsbeloppet. Därutöver vill utskottet återigen understryka vikten av att upprätthålla principen om att lån ska återbetalas och att den nuvarande jämvikten mellan utlåning och återbetalning bevaras.

Vidare ställer sig utskottet positivt till att CSN, med de föreslagna ändringarna om att den kvarstående betalningsskyldigheten ska omfatta årsbelopp som avser de tre senaste kalenderåren före åldersavskrivning, nu får möjlighet till efterkontroll av inkomster hos samtliga låntagare. Denna ändring är bl.a. viktig för att öka legitimiteten i systemet. Utskottet ställer sig även bakom regeringens övriga förslag och bedömningar, dels när det gäller att studielån som tas enligt de nya återbetalningsvillkoren endast ska kunna läggas samman med studielån som tagits inom samma system, dels när det gäller ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.

Med det anförda tillstyrker utskottet regeringens förslag i propositionen punkt 1 om ändring i studiestödslagen och avstyrker motion 2020/21:3907 (V).

Lagförslaget i fråga om ändring i lagen om studiestartsstöd

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen om studiestartsstöd. Ändringarna innebär att den övre åldersgränsen för rätt till studiestartsstöd höjs från 56 till 60 år. Därmed avslås en motion som yrkar avslag på propositionen i denna del.

Jämför reservation 2 (SD).

Propositionen

Gällande rätt

Studiestartsstöd är ett bidrag som utgör ett komplement till studiemedelsystemet. Studiestartsstöd får lämnas till den som har kort tidigare utbildning och ett stort behov av utbildning på grundläggande eller gymnasial nivå för att kunna etablera sig på arbetsmarknaden. Stödet får lämnas till vissa personer som är arbetssökande, fr.o.m. det kalenderår då den studerande fyller 25 år (5 § lagen om studiestartsstöd).

För studiestartsstöd gäller en övre åldersgräns på 56 år (5 § lagen om studiestartsstöd).

Regeringens förslag och bedömningar

Höjda åldersgränser

Regeringen föreslår att den övre åldersgränsen för rätt till studiestartsstöd ska höjas från 56 år till 60 år. I dag gäller samma övre åldersgräns för studiestartsstöd som för rätt till studiemedel, dvs. t.o.m. det kalenderår då den studerande fyller 56 år. Regeringen bedömer att åldersgränsen inom studiestartsstödet behöver anpassas och höjas på samma sätt som åldersgränsen för rätt till studiemedel, dvs. t.o.m. det kalenderår då den studerande fyller 60 år. De skäl som anförs för att höja åldersgränsen för rätt till studiemedel gör sig enligt regeringen gällande på samma sätt i fråga om studiestartsstöd. Regeringen hänvisar bl.a. till den ökade efterfrågan på utbildning och studiestöd, en förändrad arbetsmarknad och justerade pensionsrelaterade åldersgränser. Eftersom studiestartsstödet är inriktat mot arbetssökande är det enligt regeringen särskilt angeläget att förbättra förutsättningarna för stödet. Spridningen av sjukdomen covid-19 har förändrat förutsättningarna och möjligheterna till arbete. Fler människor har blivit arbetslösa och arbetslösheten antas öka ytterligare framöver.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringen föreslår att lagändringarna i fråga om höjd övre åldersgräns för rätt till studiestartsstöd ska träda i kraft den 1 oktober 2021 och tillämpas första gången för stöd som lämnas för tid fr.o.m. den 1 januari 2022.

Motionen

I kommittémotion 2020/21:3890 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 2 föreslår motionärerna att regeringens förslag under punkt 2 om ändring i lagen om studiestartsstöd ska avslås. Motionärerna framhåller att de är kritiska till studiestartsstödet och att stödet bör avskaffas i sin helhet, och föreslår därför att det inte ska göras någon sådan förändring som regeringen föreslår.

Utskottets ställningstagande

När det gäller studiestartsstödet vill utskottet anföra följande. Studiestartsstödet är särskilt inriktat mot arbetsökande och syftar till att ge ekonomiska förutsättningar för arbetslösa personer med stort utbildningsbehov att ta steget till studier. När nu möjligheterna till arbete har förändrats, bl.a. mot bakgrund av spridningen av sjukdomen covid-19, är det enligt utskottets mening särskilt angeläget att ändra förutsättningarna för stödet och höja åldersgränsen för rätten till studiestartsstöd.

Utskottet vill även påminna om den tillfälliga lättnad i arbetslöshetsvillkoret som infördes våren 2020 och som medför att fler arbetslösa personer med kort tidigare utbildning och stora utbildningsbehov kan ta del av studiestartsstödet (prop. 2019/20:167, bet. 2019/20:FiU60, rskr. 2019/20:293–299). I budgetpropositionen för 2021 tillfördes ytterligare medel till studiestartsstödet för att studerande som beviljats studiestartsstöd under 2020 även i fortsättningen ska kunna beviljas stöd utan att tränga undan nya studerande. Mot bakgrund av utbrottet av det nya coronaviruset och de förändrade förutsättningarna på arbetsmarknaden anförde utskottet att det är av stor vikt att fler personer i målgruppen, varav en stor del är nyanlända, rekryteras till studier för att på så sätt stärka deras möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden (bet. 2020/21:UbU2, rskr. 2020/21:147). Utskottet står fast vid att studiestartsstödet är viktigt för att rekrytera personer som står långt från arbetsmarknaden till studier.

Utifrån det som anförts ovan tillstyrker utskottet regeringens förslag om att åldersgränsen inom studiestartsstödet ska höjas och avstyrker motion 2020/21:3890 (SD) yrkande 2.

Utskottet övergår nu till att under särskilda rubriker behandla de motionsyrkanden som innehåller förslag om tillkännagivanden i frågor som anknyter till lagförslagen.

Utredning om studiestödssystemet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att utreda studiemedelssystemet för att ytterligare underlätta studier i vuxen ålder.

Jämför reservation 3 (M).

Motionen

I kommittémotion 2020/21:3920 av Kristina Axén Olin m.fl. (M) anför motionärerna att fler förändringar behöver göras och föreslår därför ett tillkännagivande om att regeringen ska tillsätta en utredning som ser över studiemedelssystemet i syfte att ytterligare underlätta studier i vuxen ålder. Motionärerna framför att en sådan utredning exempelvis bör överväga höjda tilläggsbelopp och åtgärder för att öka möjligheten till stipendier.

Utskottets ställningstagande

När det gäller förslag om att regeringen bör tillsätta en utredning med uppdraget att se över studiemedelssystemet för att ytterligare underlätta studier i vuxen ålder vill utskottet anföra följande.

Frågan om ändringar i studiemedelssystemet för att främja omställning och vidareutbildning högre upp i åldrarna var senast föremål för en utredning under 2019. Uppdraget omfattade bl.a. frågan om höjda åldersgränser för rätt till studiemedel och för återbetalning, ett utökat antal veckor med studiemedel för personer över 40 år, höjda studiemedelsbelopp och högre fribelopp. Som framkommer ovan lämnade utredaren förslag som i vissa delar – när det gäller förslag om åldersgränser och återbetalningsregler – behandlas inom ramen för detta ärende. Utredaren bedömde däremot att ytterligare åtgärder i nuläget inte är lämpliga. Det gäller exempelvis frågan om höjda studiemedelsbelopp, där risken finns att äldres studier översubventioneras, och att det redan finns en högre bidragsnivå inom studiemedelssystemet.

Utskottet vill även påminna om att riksdagen hösten 2020 fattade beslut om en tillfällig höjning av tilläggslånet under 2021 och 2022. Avsikten var att öka rekryteringen till studier och underlätta den ekonomiska situationen för studerande som drabbats av en tuffare arbetsmarknad till följd av effekterna av utbrottet av coronaviruset (prop. 2020/21:1 utg.omr. 15, bet. 2020/21:UbU2, rskr. 2020/21:147). Utifrån detta anser utskottet att det inte är aktuellt att i nuläget se över studiemedelssystemet på nytt.

Utskottet avstyrker med det anförda motion 2020/21:3920 (M).

Åldersgränserna inom studiestödssystemet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att ställa åldersgränserna i studiestödssystemet i relation till åldern för garantipension.

Jämför reservation 4 (SD).

Motionen

I kommittémotion 2020/21:3890 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 1 framförs att åldersgränserna i studiestödet kommer att behöva fastställas om igen, allt eftersom befolkningen lever längre och samhället utvecklas över tid. Motionärerna föreslår därför att det införs en modell för framtida revideringar som innebär att åldersgränserna i studiestödssystemet ställs i relation till garantipensionsåldern.

Utskottets ställningstagande

I den motion som här behandlas lämnas ett förslag om att det ska införas en modell i studiestödssystemet som innebär att åldersgränserna ställs i relation till åldern för garantipension. Motionärerna menar att åldersgränserna i studiestödet kommer att behöva fastställas om igen, allt eftersom befolkningen lever längre och samhället utvecklas över tid. Utskottet kan i detta sammanhang konstatera att det finns uppgifter som visar att intresset för studier och därmed behovet av studiestöd avtar bland personer som är 61 år eller äldre. Regeringen bedömer att det därmed inte finns något tydligt samhälleligt behov av att finansiera studier efter 60 års ålder. Därutöver bedömer regeringen att den återstående tiden i yrkeslivet, trots justerade åldersgränser i pensionssystemet, är för kort för att motivera en högre åldersgräns. En ytterligare höjning av åldersgränserna riskerar även att skuldsättningsproblematiken bland äldre studerande ökar. Det är vidare av stor vikt att inte ytterligare öka statens kostnader för avskrivningar. Enligt regeringen bör denna bedömning stå sig även när de planerade ändringarna på pensionsområdet genomförs.

Utskottet anser sammantaget att detta resonemang talar för att den nu föreslagna åldersgränsen är väl avvägd. Utskottet instämmer även i att det inte är önskvärt att ändra åldersgränser och återbetalningssystem varje gång åldersgränser inom pensionsområdet justeras. Regeringen har i sin bedömning tagit höjd för kommande justeringar av åldersgränserna inom pensions-systemet så att den ska kunna stå sig över en längre tid.

Som framkommer ovan är det enligt utskottets mening i nuläget inte aktuellt att utreda studiestödssystemet på nytt. Mot denna bakgrund avstyrker utskottet motion 2020/21:3890 (SD) yrkande 1.

Reservationer

1. Lagförslaget i fråga om ändring i studiestödslagen, punkt 1 (V)

av Daniel Riazat (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen

a) avslår regeringens förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395) i de delar det avser

- 4 kap. 21 § tredje stycket,
- 4 kap. 25 § första meningen, och
- 5 kap. 6 § första stycket,

b) antar regeringens förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395) i de delar som inte omfattas av förslaget ovan.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3907 av Daniel Riazat m.fl. (V) och
bifaller delvis proposition 2020/21:122 punkt 1.

Ställningstagande

Möjligheten för människor att studera långt upp i åldrarna är viktig. Jag välkomnar därför regeringens förslag om en höjning av åldersgränserna för att kunna få studiemedel, även om det är ytterst få som berörs av denna förändring. Regeringen har även föreslagit att avskrivningsåldern för studielån ska höjas till 71 år. Detta är en förändring som påverkar alla som har studielån, men framför allt påverkas låntagare som har låga inkomster och som inte klarar av att betala av studielån i utsatt tid. Det kan handla om människor som har blivit sjuka och inte kan jobba heltid, som har blivit arbetslösa eller som helt enkelt inte har en tillräckligt hög lön för att kunna betala av i tid.

Jag är sedan tidigare emot en höjning av pensionsåldern i Sverige och anser att regeringen i stället borde fokusera på att alla ska orka arbeta ett helt yrkesliv. Det är viktigt att de som vill ska kunna omskola sig och studera senare i livet, men den höjda avskrivningsåldern är en avskräckande faktor som framför allt kommer att hindra människor från att studera till lågavlönade bristyrken inom välfärden.

Mot denna bakgrund anser jag att riksdagen bör avslå proposition 2020/21:122 punkt 1 i den del förslaget avser höjd avskrivningsålder från 67 år till 71 år.

2. Lagförslaget i fråga om ändring i lagen om studiestartsstöd, punkt 2 (SD)

av Robert Stenkvisst (SD), Michael Rubbestad (SD) och Jörgen Grubb (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2017:527) om studiestartsstöd.

Därmed bifaller riksdagen motion 2020/21:3890 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 2 och avslår proposition 2020/21:122 punkt 2.

Ställningstagande

Regeringen föreslår i propositionen en ändring i lagen om studiestartsstöd, vilken vi föreslår att riksdagen ska avslå.

Vi anser att studiestartsstödet inte kan tolkas annorlunda än att det är avsett för nyanlända personer. Syftet med satsningen skapar orättvisa mellan grupper där andra än nyanlända är hänvisade till att finansiera sina studier med studielån. Studiestartsstödet som bidragsform innebär att den som får del av stödet slipper ta studielån under en period. Vi anser att stödet därmed innebär en ojämlig snedvridning i studiefinansieringen.

Då vi är mycket kritiska till studiestartsstödet och anser att det bör avskaffas i sin helhet, föreslår vi att någon ändring av lagen om studiestartsstöd inte ska göras. Riksdagen bör därför avslå proposition 2020/21:122 punkt 2.

3. Utredning om studiestödssystemet, punkt 3 (M)

av Kristina Axén Olin (M), Lars Püss (M) och Marie-Louise Hänel Sandström (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2020/21:3920 av Kristina Axén Olin m.fl. (M).

Ställningstagande

Studiestöd är för många personer avgörande för att kunna studera. Vi anser att det är viktigt att studiestödet följer med och ändras i takt med att samhället och

behoven förändras. Det har blivit allt viktigare att det finns möjligheter att byta yrkesbana även om man befinner sig mitt i livet. Detta har ställts på sin spets i samband med pandemin, som har bidragit till att många behöver byta yrke eller förkovra sig för att inte hamna i arbetslöshet. Coronakrisen har på kort tid ställt vårt land inför en rad nya utmaningar. Förutom pandemin ser vi en stundande lågkonjunktur. Tusentals människor har förlorat sina jobb. Behovet av utbildning för att ställa om, komplettera kompetens och återinträda på arbetsmarknaden är stort. Även unga studenter som ska examineras framöver går en ny arbetsmarknad till mötes.

När gamla arbetssätt utmanas sker även en strukturomvandling i ekonomin, vilken också påverkar arbetsmarknaden. På en alltmer digitaliserad arbetsmarknad ökar dessutom kraven på människor att rusta sig med nya kunskaper. Ett längre arbetsliv med större behov av kompetensutveckling och karriärbyten kommer att bli regel snarare än undantag. Det betyder att kunskap och kompetens kommer att få allt större betydelse som trygghet på arbetsmarknaden. Både företag och det offentliga behöver skapa bra vägar till omställning mitt i arbetslivet, och arbetstagare behöver vänja sig vid tanken på att ställa om och byta yrke.

Det är viktigt att det finns goda möjligheter att byta yrkesbana även om man befinner sig mitt i livet. Därför lade vi redan 2019 fram flera förslag för att göra det lättare att studera i vuxen ålder. Vi har bl.a. lämnat förslag om att höja fribeloppet, utöka antalet studieveckor för den som fyllt 40 år samt höja åldersgränsen för studiemedel och tilläggslånet för studerande med barn. Bakgrunden är att det inom flera samhällsbärande yrken råder stor brist på personal och att många studenter har svårt att få studiemedlet att räcka till för att finansiera en studentbostad. Därför prioriterar vi satsningar inom dessa områden.

Mot denna bakgrund välkomnar vi regeringens satsningar på ökade möjligheter till studiestöd, bl.a. bättre studiestöd högre upp i åldrarna, vilket vi har motionerat om i flera år. Vi ser dock att fler förändringar behöver göras och har därför föreslagit att regeringen ska tillsätta en utredning som ser över studiemedelssystemet i syfte att ytterligare underlätta studier i vuxen ålder. Inom ramen för en sådan utredning bör exempelvis höjda tilläggsbelopp och åtgärder för att öka möjligheten till stipendier övervägas för att bidra till ökade möjligheter att studera högre upp i åldrarna.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

4. Åldersgränserna inom studiestödssystemet, punkt 4 (SD)

av Robert Stenkvis (SD), Michael Rubbestad (SD) och Jörgen Grubb (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:3890 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 1.

Ställningstagande

I propositionen föreslås en ändring av rådande lagstiftning på sådant vis att respektive åldersgräns för när studiestöd kan beviljas ska höjas med fyra år från de nivåer som gäller i dag. Vi välkomnar regeringens initiativ om att möjliggöra studier högre upp i åldrarna. Med en äldre och dessutom friskare befolkning är det rimligt att även möjligheterna att skaffa sig en god utbildning följer samma utveckling. Av den anledningen stöder vi i mångt och mycket regeringens förslag med några få undantag. Vi har i vår motion lämnat ett förslag som genererar samma resultat sett till antalet år men med en modell för framtida revidering allt eftersom samhället förändras, utan att beslut i detta ärende behöver tas på nytt.

Vi anser att det är onödigt att låsa sig vid en fastställd ålder så som propositionen nu är utformad. Allt eftersom vår befolkning lever längre och förhoppningsvis är allt friskare högre upp i åldrarna kommer beslutet om åldersgräns att behöva fastställas om igen. Vi föreslår därför att åldersgränsen för studiestöd ska kopplas till lägsta åldern för garantipension minus 5 år. I dagsläget är lägsta åldern för garantipension 65 år, vilket skulle innebära att åldersgränsen för studiestöd skulle höjas till 60 år från nuvarande 56 år, i likhet med regeringens förslag. För 2023 föreslås åldersgränsen för garantipension höjas till 66 år, vilket skulle innebära att åldersgränsen för studiestöd utifrån vår modell per automatik skulle höjas till 61 år, utan att tidigare beslut behöver rivas upp, omprövas och beslutas på nytt.

När det gäller åldersgränsen för återbetalning föreslår vi att den ska fastställas till samma åldersgräns som för garantipension plus 6 år, vilket skulle innebära att åldersgränsen för återbetalning skulle höjas till 71 år för 2021, även detta i likhet med regeringens förslag. Gränsen skulle automatiskt höjas till 72 år under 2023 i det fall åldersgränsen för garantipension som aviserats höjs till 66 år. Vi föreslår även att nedtrappningen i rätten att låna ska fastställas till åldersgränsen för garantipension minus 14 år till minus 5 år, dvs. som i dag under loppet av 9 år. Detta är återigen i likhet med regeringens förslag men med en koppling till den fastställda åldersgränsen för garantipension.

Med hjälp av den modell som vi har föreslagit kommer åldersgränser för studiestöd, återbetalning och nedtrappning per automatik att följa med samhällets utveckling allt eftersom åldersgränsen för garantipension justeras i takt med hur vår värld förändras.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

Särskilt yttrande

Lagförslaget i fråga om ändring i studiestödslagen, punkt 1 (KD)

Christian Carlsson (KD) anför:

Kristdemokraterna har tidigare lämnat förslag om att studielån ska få återbetalas t.o.m. det år då låntagaren fyller 65 år. När vi lever längre och arbetslivet successivt förlängs bör också lånemöjligheten kunna förlängas. Det går hand i hand med mitt partis förslag om att studiemedel ska kunna tas ut också senare i livet för att underlätta omskolning mitt i karriären. När man får rätt att ta studiemedel senare i livet bör också tidsfristen för återbetalning förlängas. Jag anser att det därför måste finnas en rimlig chans att hinna betala tillbaka dessa lån, annars kan det i sig hindra människor från att satsa på en ny utbildning.

Jag välkomnar därför regeringens förslag om att förlänga återbetalningstiden till utgången av det år då låntagaren fyller 64 år. Mitt partis tidigare förslag var att låntagaren skulle få ytterligare ett år på sig att betala tillbaka på lånet, men jag ser ändå nytta med regeringens förslag som förbättrar möjligheten för många att få en rimlig chans till återbetalning.

BILAGA I

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2020/21:122 Bättre studiestöd högre upp i åldrarna:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395).
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2017:527) om studiestartsstöd.

Följdmotionerna

2020/21:3890 av Patrick Reslow m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att åldersgränsen för studiestödssystemet ska ställas i relation till garantipensionsåldern och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen avslår förslaget till ändring i lagen (2017:527) om studiestartsstöd.

2020/21:3907 av Daniel Riazat m.fl. (V):

Riksdagen avslår proposition 2020/21:122 Bättre studiestöd högre upp i åldrarna i den del förslaget avser höjd avskrivningsålder från 67 år till 71 år.

2020/21:3920 av Kristina Axén Olin m.fl. (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en utredning om studiemedelssystemet i syfte att ytterligare underlätta studier i vuxen ålder och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i studiestödslagen
(1999:1395)

Härigenom föreskrivs i fråga om studiestödslagen (1999:1395)

dels att rubriken närmast före den tidigare upphävda 4 kap. 22 § ska utgå,

dels att 3 kap. 3 och 9 §§, 4 kap. 4, 5, 21 och 25 §§ och 5 kap. 6 § ska ha följande lydelse,

dels att punkterna 1, 9 och 10 i ikrafträdande- och övergångsbestämmelserna ska ha följande lydelse,

dels att det i ikrafträdande- och övergångsbestämmelserna ska införas en ny punkt, 23, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.3 §¹

Studiemedel får lämnas längst till och med det kalenderår då den studerande fyller 56 år. Regeringen *meddelar* föreskrifter om att studiemedel i form av studiebidrag får lämnas även för tid därefter.

Studiemedel får lämnas längst till och med det kalenderår då den studerande fyller 60 år. Regeringen *kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela* föreskrifter om att studiemedel i form av studiebidrag får lämnas även för tid därefter.

9 §²

Trots *vad som anges i 8 §* är rätten till studiemedel i form av studielån begränsad till sammanlagt högst det antal veckor som anges nedan från och med det kalenderår då den studerande fyller 47 år.

Trots 8 § är rätten till studiemedel i form av studielån begränsad till sammanlagt högst det antal veckor som anges nedan från och med det kalenderår då den studerande fyller 51 år.

Det antal veckor som den studerande tidigare har haft studielån ska räknas in i det sammanlagda antalet veckor. Detta gäller dock inte

¹ Senaste lydelse 2013:1119.

² Senaste lydelse 2013:1119.

studielån som har lämnats för studier på grundskolenivå. När det gäller studielån som har lämnats för studier i någon annan sådan utbildning som avses i 2 § andra stycket ska hälften av antalet veckor räknas in.

En studerande som genom återbetalning eller avskrivning inte längre har studielån får beviljas nya studielån trots vad som anges i andra stycket. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer *meddelar* föreskrifter om förutsättningarna för att bevilja nya lån enligt detta stycke.

Om den studerande inte har fått studielån under en sammanhängande period ska rätten till fortsatta studielån bedömas med beaktande av den studerandes ålder vid den nya studiemedelsperiodens början. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer *meddelar* föreskrifter om vad som ska anses vara en sammanhängande period.

En studerande som genom återbetalning eller avskrivning inte längre har studielån får beviljas nya studielån trots andra stycket. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer *kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela* föreskrifter om förutsättningarna för att bevilja nya lån enligt detta stycke.

Om den studerande inte har fått studielån under en sammanhängande period ska rätten till fortsatta studielån bedömas med beaktande av den studerandes ålder vid den nya studiemedelsperiodens början. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer *kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela* föreskrifter om vad som ska anses vara en sammanhängande period.

Ålder som uppnås under kalenderåret	Antal veckor	Ålder som uppnås under kalenderåret	Antal veckor
47 år	220	51 år	220
48 år	200	52 år	200
49 år	180	53 år	180
50 år	160	54 år	160
51 år	140	55 år	140
52 år	120	56 år	120
53 år	100	57 år	100
54 år	80	58 år	80
55 år	60	59 år	60
56 år	40	60 år	40

4 kap.

4 §

Återbetalningstiden *skall* vara 25 år eller det lägre antal år som återstår till utgången av det år då låntagaren fyller 60 år.

Återbetalningstiden *skall* i vissa fall bestämmas till kortare tid än vad som anges i första stycket. Be-

Återbetalningstiden *ska* vara 25 år eller det lägre antal år som återstår till utgången av det år då låntagaren fyller 64 år.

Återbetalningstiden *ska* i vissa fall bestämmas till kortare tid än den som anges i första stycket. Be-

stämmelser om detta finns i 9–11 §§.

stämmelser om detta finns i 9–11 §§.

5 §

Om låntagaren har fått nya studielån under återbetalningstiden, *skall* de nya lånen läggas samman med de tidigare lånen.

Om låntagaren har fått nya studielån under återbetalningstiden *med samma villkor för beräkning av återbetalningstid och för avskrivning på grund av låntagarens ålder, ska* de nya lånen läggas samman med de tidigare lånen.

Återbetalningen av det sammanlagda lånet börjar året närmast efter det år under vilket låntagaren tagit emot de nya studielånen.

21 §

När återbetalningstiden är slut *skall* eventuell resterande skuld betalas under det följande året. Bestämmelserna om nedsättning i 13–18 §§ *skall* tillämpas även vid återbetalning som sker efter den ordinarie återbetalningstiden.

När återbetalningstiden är slut *ska* eventuell resterande skuld betalas under det följande året. Bestämmelserna om nedsättning i 13–18 §§ *ska* tillämpas även vid återbetalning som sker efter den ordinarie återbetalningstiden.

Om nedsättning sker, *skall* återstoden av skulden varje år betalas av med nedsatt belopp tills full återbetalning skett. Om förutsättningar för nedsättning upphör innan full betalning skett, *skall* det då återstående beloppet betalas under det första kalenderår då nedsättning inte sker.

Om nedsättning sker, *ska* återstoden av skulden varje år betalas av med nedsatt belopp tills full återbetalning skett. Om förutsättningar för nedsättning upphör innan full betalning skett, *ska* det då återstående beloppet betalas under det första kalenderår då nedsättning inte sker.

Betalning *skall* pågå till dess full återbetalning har skett, dock längst till utgången av det år då låntagaren fyller 67 år.

Betalning *ska* pågå till dess full återbetalning har skett, dock längst till utgången av det år då låntagaren fyller 71 år.

25 §³

Studielån som inte har betalats vid utgången av det år då låntagaren fyller 67 år ska skrivas av. Betalningsskyldigheten kvarstår dock för årsbelopp *avseende* de tre senaste kalenderåren *som har förfallit till betalning*. Om det finns synnerliga skäl, får *dock* också sådana årsbelopp skrivas av.

Studielån som inte har betalats vid utgången av det år då låntagaren fyller 71 år ska skrivas av. Betalningsskyldigheten kvarstår dock för årsbelopp *som avser* de tre senaste kalenderåren. Om det finns synnerliga skäl, får också sådana årsbelopp skrivas av.

³ Senaste lydelse 2019:1290.

Lån ska också skrivas av om låntagaren avlider, har hel sjukersättning och en sammanlagd inkomst som inte överstiger garantinivån för hel sjukersättning enligt 35 kap. 18 § socialförsäkringsbalken eller om det *annars* finns synnerliga skäl till det.

Lån ska också skrivas av om låntagaren avlider, *om låntagaren* har hel sjukersättning och en sammanlagd inkomst som inte överstiger garantinivån för hel sjukersättning enligt 35 kap. 18 § socialförsäkringsbalken eller om det finns *andra* synnerliga skäl till det.

5 kap.

6 §

En fordran som har uppkommit på grund av att studiestöd har krävts tillbaka, *skall* bevakas fram till utgången av det år då den återbetalningsskyldige fyller 67 år. Därefter *skall* fordringen skrivas av. Avskrivning *skall* också ske om den återbetalningsskyldige avlider.

Om indrivningen av en sådan fordran som avses i första stycket skulle leda till mer arbete eller kostnad än som är skäligt och indrivning inte *är påkallad* från allmän synpunkt får indrivningsåtgärder *underlåtas*.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2001, då studiestödslagen (1973:349) och lagen (1983:1030) om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa ska upphöra att gälla. Äldre bestämmelser gäller fortfarande, förutom vad som anges i *punkterna* 13–22, i fråga om studiestöd som avser tid före ikraftträdandet. Det som sägs om inkomst av tjänst, näringsverksamhet och kapital i 4 kap. 21 §, 8 kap. 4 § och 9 kap. 2 § studiestödslagen (1973:349) samt i *punkten* 2 f i övergångsbestämmelserna till lagen (1988:877) om ändring i studiestödslagen (1973:349), ska dock från och med taxeringsåret 2002 i stället avse överskott i in-

En fordran som har uppkommit på grund av att studiestöd har krävts tillbaka, *ska* bevakas fram till utgången av det år då den återbetalningsskyldige fyller 71 år. Därefter *ska* fordringen skrivas av. Avskrivning *ska* också ske om den återbetalningsskyldige avlider.

Om indrivningen av en sådan fordran som avses i första stycket skulle leda till mer arbete eller kostnad än som är skäligt och indrivning inte *krävs* från allmän synpunkt får indrivningsåtgärder *avstås*.

1.⁴ Denna lag träder i kraft den 1 juli 2001, då studiestödslagen (1973:349) och lagen (1983:1030) om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa ska upphöra att gälla. Äldre bestämmelser gäller fortfarande, förutom vad som anges i *punkt* 13–23, i fråga om studiestöd som avser tid före ikraftträdandet. Det som sägs om inkomst av tjänst, näringsverksamhet och kapital i 4 kap. 21 §, 8 kap. 4 § och 9 kap. 2 § studiestödslagen (1973:349) samt i *punkt* 2 f i övergångsbestämmelserna till lagen (1988:877) om ändring i studiestödslagen (1973:349), ska dock från och med taxeringsåret 2002 i stället avse överskott i in-

⁴ Senaste lydelse 2019:1290.

komstslagen tjänst, näringsverksamhet och kapital.

9. Den som har beviljats studielån eller återbetalningspliktiga studiemedel enligt studiestödslagen (1973:349) eller lagen (1983:1030) om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa kan begära att lånet efter den 1 juli 2001 ska betalas tillbaka enligt bestämmelserna i *den nya lagen*. De ändrade betalningsvillkoren ska börja tillämpas vid kalenderårsskiftet året närmast efter det år då låntagaren har begärt ändrade betalningsvillkor. Ändrade betalningsvillkor får dock inte beslutas om lånet har sagts upp till omedelbar betalning enligt 8 kap. 52 § studiestödslagen (1973:349) eller *punkterna* 18 eller 19. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer *meddelar* föreskrifter om hur en ansökan om ändrade betalningsvillkor ska göras *samt* vid vilken tidpunkt en sådan ansökan senast ska göras.

10. Den som har beviljats studielån eller återbetalningspliktiga studiemedel enligt både studiestödslagen (1973:349) och *den nya lagen* kan begära att *äldre lån* läggs samman *med nya lån* och att *de sammanlagda lånen* betalas tillbaka enligt bestämmelserna i *den nya lagen*. Sammanläggningen ska börja tillämpas året närmast efter det år då låntagaren begärt att lånen ska läggas samman. Sammanläggning får dock inte beslutas i fall där något av lånen har sagts upp till omedelbar betalning enligt *bestämmelserna* i 4 kap. 27 a § denna lag, 8 kap. 52 § studiestödslagen (1973:349) eller *punkterna* 18 eller 19. Sammanläggningen ska ske vid

komstslagen tjänst, näringsverksamhet och kapital.

9.⁵ Den som har beviljats studielån eller återbetalningspliktiga studiemedel enligt studiestödslagen (1973:349) eller lagen (1983:1030) om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa kan begära att lånet efter den 1 juli 2001 ska betalas tillbaka enligt bestämmelserna i *denna lag i lydelsen före den 1 januari 2022*. De ändrade betalningsvillkoren ska börja tillämpas vid kalenderårsskiftet året närmast efter det år då låntagaren har begärt ändrade betalningsvillkor. Ändrade betalningsvillkor får dock inte beslutas om lånet har sagts upp till omedelbar betalning enligt 8 kap. 52 § studiestödslagen (1973:349) eller *punkt* 18 eller 19. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer *kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela* föreskrifter om hur en ansökan om ändrade betalningsvillkor ska göras *och* vid vilken tidpunkt en sådan ansökan senast ska göras.

10.⁶ Den som har beviljats studielån eller återbetalningspliktiga studiemedel enligt både studiestödslagen (1973:349) och *denna lag i lydelsen före den 1 januari 2022* kan begära att *lånen* läggs samman och att *det sammanlagda lånet* betalas tillbaka enligt bestämmelserna i *denna lag i lydelsen före den 1 januari 2022*. Sammanläggningen ska börja tillämpas året närmast efter det år då låntagaren begärt att lånen ska läggas samman. Sammanläggning får dock inte beslutas i fall där något av lånen har sagts upp till omedelbar betalning enligt 4 kap. 27 a § denna lag, 8 kap. 52 § studiestödslagen (1973:349) eller

⁵ Senaste lydelse 2010:441.

⁶ Senaste lydelse 2010:441.

ett kalenderårsskifte enligt följande. En gemensam återbetalningstid bestäms *för det sammanlagda lånet i enlighet med bestämmelserna i 4 kap. 4, 9 och 10 §§ i den nya lagen*. För återbetalning av det sammanlagda lånet ska *bestämmelserna i 4 kap. i den nya lagen* även i övrigt tillämpas. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får dock föreskriva att årsbeloppet enligt 4 kap. 14 § första stycket *i den nya lagen* får sättas ned till ett belopp som är lägre än fem procent av låntagarens inkomst eller, från och med det år då låntagaren fyller 50 år, sju procent. Årsbeloppet ska dock alltid uppgå till minst fyra procent av låntagarens inkomst. Från och med det år då låntagaren fyller 50 år får *tilllägg* till inkomsten göras för förmögenhet. Avskrivning av lån som har lagts samman ska i fråga om lån som lämnats enligt den gamla lagen ske enligt 8 kap. 9, 10 och 12 §§ i den gamla lagen och i fråga om lån som lämnats enligt *den nya lagen* ske enligt 4 kap. 25 § *i den nya lagen*. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer *meddelar* föreskrifter om hur en ansökan om sammanläggning ska göras *samt när en sådan ansökan senast ska göras*.

punkt 18 eller 19. Sammanläggningen ska ske vid ett kalenderårsskifte enligt följande. En gemensam återbetalningstid bestäms *enligt 4 kap. 4, 9 och 10 §§ denna lag i lydelsen före den 1 januari 2022*. För återbetalning av det sammanlagda lånet ska 4 kap. *denna lag* även i övrigt tillämpas. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får dock föreskriva att årsbeloppet enligt 4 kap. 14 § första stycket *denna lag* får sättas ned till ett belopp som är lägre än fem procent av låntagarens inkomst eller, från och med det år då låntagaren fyller 50 år, sju procent. Årsbeloppet ska dock alltid uppgå till minst fyra procent av låntagarens inkomst. Från och med det år då låntagaren fyller 50 år får *tilllägg* till inkomsten göras för förmögenhet. Avskrivning av lån som har lagts samman ska i fråga om lån som lämnats enligt den gamla lagen ske enligt 8 kap. 9, 10 och 12 §§ i den gamla lagen och i fråga om lån som lämnats enligt *denna lag* ske enligt 4 kap. 25 § *denna lag i lydelsen före den 1 januari 2022*. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer *kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela* föreskrifter om hur en ansökan om sammanläggning ska göras *och vid vilken tidpunkt en sådan ansökan senast ska göras*.

23. *I stället för det som anges om kvarstående betalningsskyldighet för påförda men inte betalda årsbelopp avseende de tre senaste kalenderåren i 8 kap. 9 § studiestödslagen (1973:349), i lydelsen efter den 31 december 1988, gäller att betalningsskyldigheten kvarstår för årsbelopp som avser de tre senaste kalenderåren. Detta gäller endast om studielånet skrivs av efter den 31 december 2021.*

1. Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2021 i fråga om 3 kap. 3 och 9 §§ och i övrigt den 1 januari 2022.

2. Bestämmelserna i 3 kap. 3 och 9 §§ i den nya lydelsen tillämpas första gången i fråga om studiemedel som lämnas för tid från och med den 1 januari 2022.

3. För studiemedel som avser tid före den 1 januari 2022 gäller 3 kap. 3 och 9 §§ och 5 kap. 6 § i den äldre lydelsen.

4. För studielån som har lämnats före den 1 januari 2022 gäller 4 kap. 4, 21 och 25 §§ i den äldre lydelsen. I fråga om kvarstående betalningsskyldighet för årsbelopp vid avskrivning som sker efter ikraftträdandet gäller dock 4 kap. 25 § i den nya lydelsen även studielån som avser tid före ikraftträdandet.

5. Den som har beviljats studielån eller återbetalningspliktiga studiemedel enligt studiestödslagen (1973:349) eller lagen (1983:1030) om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa eller som har beviljats studielån för tid under perioden 1 juli 2001–31 december 2021 och som tar emot studielån för tid efter den 31 december 2021 kan begära att lånen ska betalas tillbaka enligt bestämmelserna i 4 kap. 4, 21 och 25 §§ i den nya lydelsen. De ändrade betalningsvillkoren ska börja tillämpas vid kalenderårsskiftet året närmast efter det år då låntagaren har begärt ändrade betalningsvillkor. Ändrade betalningsvillkor får dock inte beslutas om lånet har sagts upp till omedelbar betalning enligt 8 kap. 52 § studiestödslagen (1973:349), punkt 18 eller 19 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna, eller enligt 4 kap. 27 a §. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om hur en ansökan om ändrade betalningsvillkor ska göras och vid vilken tidpunkt en sådan ansökan senast ska göras.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (2017:527) om studiestartsstöd

Härigenom föreskrivs att 5 § lagen (2017:527) om studiestartsstöd ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §

Studiestartsstöd får lämnas från och med det kalenderår som den studerande fyller 25 år och längst till och med det kalenderår som den studerande fyller 56 år.

Studiestartsstöd får lämnas från och med det kalenderår som den studerande fyller 25 år och längst till och med det kalenderår som den studerande fyller 60 år.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2021.
  2. Lagen tillämpas första gången i fråga om studiestartsstöd som lämnas för tid från och med den 1 januari 2022.